

ARGENTINSKI ARHIVI

Septembra meseca 1979. god. bio sam u privatnoj poseti rođacima u Republici Argentini. Na ovaj sam put krenuo u želji da upoznam svoje bliške rođake koji su našu zemlju napustili još 1918. godine kao ekonomski emigranti. Posetio sam provinciju Čako u kojoj živi oko 10 000 jugoslovenskih iseljenika, uglavnom ekonomskih emigranata, koji su ovu provinciju naselili u periodu između 1904. i 1931. godine. Na ovaj daleki put pošao sam s malom strepnjom zbog neizvesnosti i nepoznavanja prilika i ljudi u Argentini. Međutim, već pri prvom susretu sa svojim rođacima i našim iseljenicima osećao sam se kao među svojim. Ovi naši divni ljudi ne samo da odlično govore naš jezik (i to generacije rođene u Argentini), već održavaju sve naše običaje i prenose ih na potomke. Bio sam iznenađen koliko ih interesuje i koliko dobro znaju za sva zbivanja u novoj Jugoslaviji i kako sa zadovoljstvom prate razvoj svoje postojbine. Mnogi od njih održavaju veze sa svojim rođacima u Jugoslaviji, a neki od njih su bili i u poseti. Pored provincije Čako, upoznao sam delimično provincije Korijentis i Misiones. Divio sam se lepoti slapova reke Iguasu koji su po veličini i lepoti drugi u svetu (posle Nijagarinih), a posetio sam i glavni grad Paragvaja Asunsion. Iz provincije Čako vratio sam se prezadovoljan jer sam upoznao svoje rođake i stekao mnogobrojne prijatelje, a zahvaljujući njima upoznao i deo prirodnih lepota ove prirodno bogate i prostrane zemlje.

U odlasku i povratku put me je vodio preko Bujenos Airesa u kojem sam proveo nekoliko dana. To je bila prilika da se poseti Glavni državni arhiv u Buenos Airesu. Naš ljubazni ambasador Momčilo Vučeković pobri- nuo se da mi za prevodioca dodeli jednog službenika naše ambasade.

Poseta je bila najavljena u popodnevnim časovima. Primio nas je glavni direktor dr. Cesar Garsia Beleunke i načelnik odeljenja za smeštaj arhivske građe Jose Castelleo. U zaista prijateljskom i kolegijalnom susretu imali smo priliku da razmenimo mišljenja i ukažemo na teškoće koje su po pravilu skoro u celom svetu jednake (finansiranje, prostor, kadar...). Inače je poseta prihvaćena sa zadovoljstvom. Glavni direktor je naglasio da je veoma zadovoljan i u pozitivnom smislu iznenađen kada arhivist iz bilo kojeg mesta na svetu poseti Arhiv spontano, bez protokola i nenavljen. U tome se izražava lepota i solidarnost arhivske struke na svim meridijanima sveta. Jedino je na taj način (ne samo savetovanjima, okruglim stolovima i kongresima) moguće zajedno naći rešenja za prevazilaženje problema u toj do sada zanemarenoj delatnosti. Također smo razmenili publikacije. Naime, od njih sam dobio publikaciju *Indice Tematiche General-Periodo Nacional Gobierno, Buenos Aires, Argentina 1977*, časopis koji izlazi svake godine. U zamenu dao sam im *Priručnik iz arhivistike, Zagreb 1977*. i *Rečnik arhivske terminologije, 1972*. koji je izdao Savez arhivskih radnika Jugoslavije. (Vrlo je interesantno da Glavni nacionalni arhiv u svojim časopisima, a za svaku proteklu godinu, objavljuje kada je ko i iz koje zemlje učinio i personalnu posetu Arhivu, koje i koliko je publikacija dobio ili primio po osnovu razmene i iz koje zemlje. Tako, u časopisu br. 8 od 1979. godine na strani 223 piše »Popović Jovan, pomoćnik direktora Arhiva Jugoslavije bio je primljen od strane Generalnog direktora Cesara A. Garsia Beleunke sa kojim je vodio razgovore i bio upoznat sa organizacijom rada Arhiva i njegovim poslovanjem. U istom broju časopisa na strani 196 piše

»Da je po osnovu razmene dobijen i Priručnik iz arhivistike« — Zagreb 1977. g. koju je izdao SARJ«.) Glavni državni arhiv nalazi se u prelepoj staroj zgradi koja iznutra i spolja priča da su je podigli i gradili vrsni arhitekti i graditelji. Kao stara zgrada Državni arhiv se nalazi skoro u strgom centru desetmilionskog Buenos Airesa. Tom višespratnom zgradom nenamenskom, lepom i starinskom, iako do određene mere prilagođenom svojoj nameni, u celosti nisu zadovoljni (radi prostora i konstrukcije-statike i radi toga što u takvoj zgradi nije moguće najbolje obezbediti preventivne mere).

Arhivi i arhivska struka (delatnost) imaju poseban tretman u pogledu zaštite. Smatraju da su dobili pripadajuće mesto. Naime, Glavni nacionalni arhiv pripada resoru Ministarstvu unutrašnjih poslova, a direktor Arhiva je jedan od funkcionera tog Ministarstva.

Nakon što su mi vrlo ljubazno objasnili organizaciju arhivske struke u Argentini i organizaciju i rad Glavnog nacionalnog Arhiva, proveli me kroz arhivske depoe, pokazali mi čitaonicu i biblioteku (s posebno sređenom kartotekom posetilaca i kartotekom korisnika građe po svakom fondu ponaosob) tehniku za mikrosnimanje i fotosnimanje i dr., dali su mi primerak Zakona o Glavnom nacionalnom arhivu, njegovim funkcijama i obrazovanju i nadležnosti Nacionalne arhivske Komisije.

Dajući mi primerak navedenog Zakona rekli su da pripremaju novi tekst zakona koji će uskoro navodno biti donet. Istakli su i to da se u mnogom ne bi razlikovao od postojećeg koji je donet pre dvadeset godina, tačnije 2. oktobra 1961. godine. Tražeći tekst navedenog Zakona, računao sam da ću njegov prikaz uraditi neposredno po povratku u našu zemlju, što bi bilo daleko bolje. Pošto sam sada uspeo obezbediti prevod Zakona, to pokušavam da ga prikažem s tim što je nekoliko njegovih članova preneto u celosti. To radim svestan da bi to bilo bolje da je to urađeno odmah po povratku iz Argentine, dok su utisci još bili sveži o poseti, razgovorima i ličnim zapažanjima, umesto što to radim nakon posete od pre više godina. Međutim, nadam se da će zainteresiranost za Zakon te daleke južnoameričke zemlje, iz oblasti arhivske delatnosti za sve arhivske radnike i te kako biti velika, utoliko pre jer nam do sada nije dostupan.

Prikaz Zakona o Glavnom nacionalnom arhivu, njegovim funkcijama i obrazovanju Nacionalne arhivske komisije. Kao što je već i rečeno, Glavni nacionalni arhiv pripada Ministarstvu unutrašnjih poslova. Arhiv je organ uprave. On ima za cilj da: sakuplja, sređuje i čuva dokumentaciju koju mu je zakon poverio kako bi se širila saznanja o istorijskim izvorima Argentine. Glavni nacionalni arhiv je jedini arhiv u Argentini koji pripada izvršnoj vlasti i naloženo mu je da mora u svom nazivu da nosi dodatak »Glavni«.

Funkcije Glavnog nacionalnog arhiva su:

— da čuva i sređuje dokumentaciju javnog karaktera, grafička i zvučna dobra nacionalne države koja pripadaju Arhivu ili privatnoj dokumentaciji koja mu je data na čuvanje raspoređujući je po odeljenjima koja se smatraju najadekvatnijim za njihovo bolje tehničko raspoređivanje;

— da na osnovu istorijskih merila sredi i izvrši klasifikaciju ovih dokumenata i olakša njihov pregled;

- da sastavi inventar, kataloge i učini dostupnim dokumenta koja čuva;
- da izdaje zbornik i dokumentacione serije radi propagiranja dokumenata priznate vrednosti;
- da podstiče svakovrsno upoznavanje materijala koji se nalazi u Arhivu;
- da priprema inventar dokumentacionog fonda koji se odnosi na istoriju Republike;
- da izdejstvuje kopije dokumenata što se čuvaju u službenom arhivu provincija ili inostranstvu, ukoliko su od koristi za izučavanje nacionalne istorije i da im, sa svoje strane, dostavi kopiju materijala koje čuva i posjeduje.«

Pored svojih funkcija, koje mora da obavlja u roku i kvalitetno, Glavni nacionalni arhiv ima i sledeće zadatke: da predstavlja izvršnu vlast u aktivnostima za koje je nadležan; da prima nasleđa, zaveštanja i donacije »ad referendum« izvršne vlasti; da zaključuje ugovore o nabavljanju »ad referendum« izvršne vlasti; da vrši kontrolu upravne arhive podređene izvršnoj vlasti i apeluje na saradnju funkcionera koji su zaduženi za njeno čuvanje; da vrši kontrolu nad Nacionalnom arhivom uprave radi pravilnog premeštanja dokumenata: ministarstava, državnih sekretarijata i decentralizovanih organa, i da izvrši potrebne dogovore oko čuvanja i preuzimanja ove dokumentacije; da od privatnih institucija ili pojedinaca traži informacije o dokumentima od istorijske vrednosti koja oni posjeduju; da pokrene postupak oko dobijanja kopija istorijskih dokumenata koja poseduje zakonodavna vlast; da posreduje prilikom prenošenja dokumenata od jednog pojedinca ka drugom i da izvršnoj vlasti, uz prethodno savetovanje s Nacionalnom komisijom za arhiv, predloži da se ovim zakonom utvrdi popis od javne koristi i prema tome, odgovarajuća eksproprijacija; da se izjasni u slučajevima kada dolazi do pokušaja da se iz zemlje iznesu istorijska dokumenta.

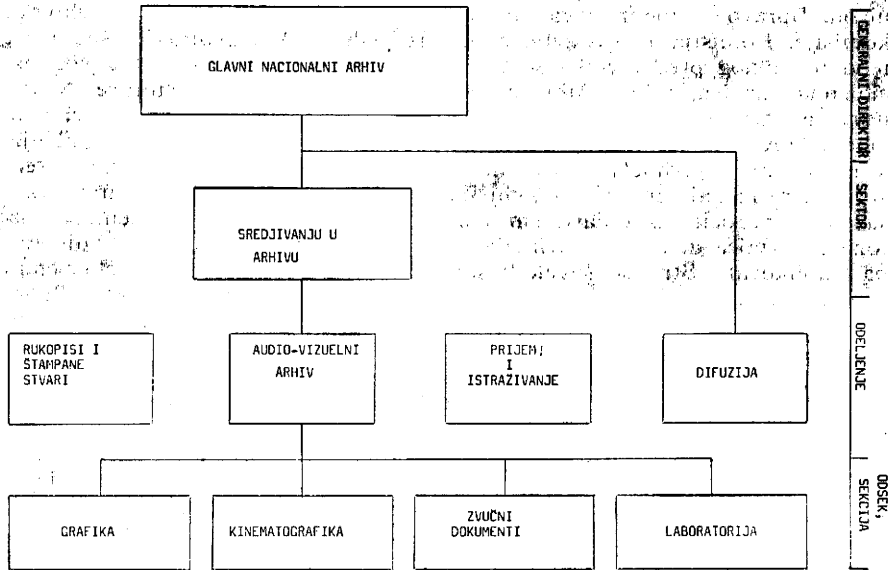
Kao i kod dosta zemalja u svetu, ministarstva, državni sekretarijati i decentralizovani državni organi dužni su Glavnom arhivu staviti na raspolaganje svu arhiviranu, dokumentaciju stariju od 30 godina, zadržavajući onu koju treba da čuvaju iz državnih razloga. Ovo nevaži i za institucije koje su se specijalizovale za određene istorijske teme ili obrađuju značajne ličnosti zemlje. Predaja građe vrši se svake pete godine.

Registraturska građa (arhiva i knjige) zajednica i organa koji imaju svojstvo pravnog lica ili pripadaju građanskim udruženjima, prilikom njihovog raspuštanja ili pravnog odumiranja, namenjena je Glavnom nacionalnom arhivu ili odgovarajućem arhivu provincije u zavisnosti od slučaja. Za zajednice na koje se odnosi Zakon o trgovini treba da prođe rok od 20 godina. Pregledanju i sređivanju njihovih arhiva i knjiga moći će da se pristupi tek pošto prođe 50 godina od dana raspuštanja ili pravnog odumiranja, osim izričite dozvole zainteresovanih. Glavna pravosudna kontrola ili organ identičnih funkcija vode računa o sprovođenju i dužni su poznati nadležne arhive sa slučajevima koji se javljaju.

Narodna biblioteka i Biblioteka nacionalnog kongresa dužne su da Glavnom nacionalnom arhivu (Odeljenju za štampu) dostave zbirku dnevnih listova, časopisa i novina koje imaju u duplikatu.

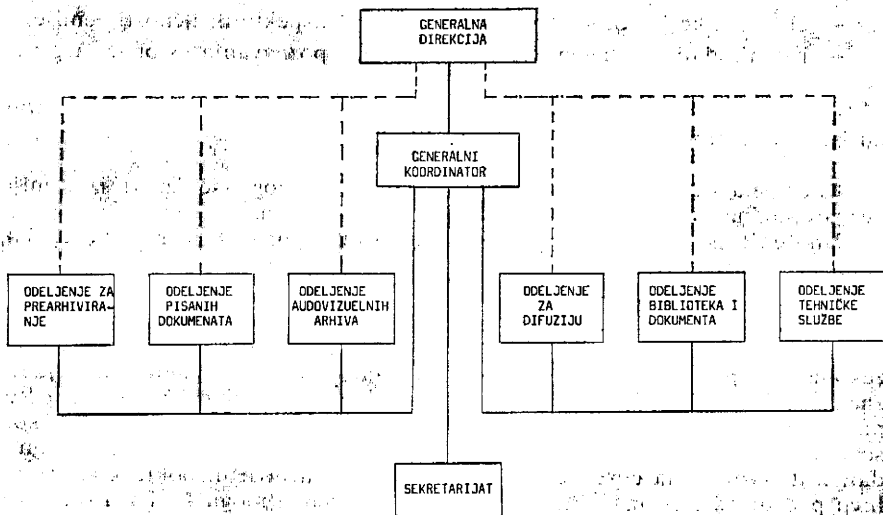
HIJERARHIJSKO I FUNKCIONALNA ORGANIZACIJA GENERALNOG NACIONALNOG ARHIVA ARGENTINE

Skica I

II

Nova struktura

Karakteristično je i to istaći da svi službeni-istorijski arhivi u zemlji imaju skoro potpunu jedinstvenu organizaciju, zbog čega se putem poslovnih funkcija udružuju na nivou provincija, a potom na nacionalnom nivou. Upravo iz tog razloga obrazuje se samostalna Nacionalna arhivska komisija. Komisija je sastavljena od predsednika kojeg bira izvršna vlast i od pojedinog predstavnika iz Ministarstva narodne odbrane, Glavnog nacionalnog arhiva, arhiva Ministarstva inostranih poslova i kulture, Nacionalne akademije za istoriju, Nadbiskupije Buenos Airesa i tri iz tri provincije. Predsednik i članovi Komisije honorarno obavljaju svoje funkcije. Mandat traje 4 godine i ponovo mogu da budu izabrani, s tim što se predstavnici provincija menjaju. Komisija je dužna da daje stručna uputstva i savete, a naročito iz oblasti smeštaja, zaštite i čuvanja dokumentarne istorijske riznice države i provincija, kao i kod izbora dokumenata koje treba publikovati. Stručne savete i uputstva Komisija daje svim službenim arhivima u zemlji. Komisija je dužna davati savete i Glavnom nacionalnom arhivu kada se vrši odgovarajuća eksproprijacija popisane arhivske građe od javne koristi.

Prema ovom Zakonu u Argentini, istorijskim dokumentima se smatraju:

»— sva dokumenta vezana za javne događaje, a koja su poslale građanske, vojne ili crkvene vlasti, bilo da su potpisani ili da nisu originali, koncepti ili kopije kao i markice, knjige i registri, uglavnom sve ono što je pripadalo javnim službama ili pomoglo državi i čija starost nije manja od 30 godina;

— mape, planovi, atlas i pomorske karte čija starost nije manja od 50 godina;

— privatna pisma, memoari, dnevnici, autobiografije, saopštenja i ostala akta pojedinaca koja mogu da koriste istorijskom upoznavanju domovine;

— crteži, slike ili fotografije vezane za neke aspekte ili ličnosti zemlje;

— izdanja koja je neophodno čuvati radi poznavanja istorije Argentine;

— strana izdanja koja govore o Argentini ili događajima vezanim za njevu istoriju, identična onima iz prethodnih stavki.«

Istorijska dokumenta od javnog interesa ne mogu se izneti iz zemlje bez prethodne saglasnosti Glavnog nacionalnog arhiva.

Unošenje istorijskih dokumenata u zemlju ne oporezuje se i ne carini, naprotiv, carinski organi su dužni da ih prihvataju otvorenih ruku.

Istorijski dokumenti koji pripadaju pojedincu moraju biti prijavljeni Glavnom državnom arhivu ili odgovarajućem pokrajinskom arhivu i to moraju da urade sami vlasnici. To moraju uraditi u godini od dana važenja zakona koji predstavljam. To je potrebno zato da se za njihovo postojanje zna i da ih se uključi u inventar građe fonda koji se odnosi na istoriju Republike. Istorijske dokumente mogu njihova vlasnici i dalje zadržati kod sebe ako je na taj način obezbeđena njihova konzervacija. Isto tako mogu i dati u depozit ili na čuvanje Glavnom državnom arhivu ili pokrajinskom arhivu pod utvrđenim uslovima, uključujući i to da se mogu koristiti bez odo-

brenja njihovih vlasti. Njihova predaja se lako opozove. Oni koji predaju istorijske dokumente moraju kod njihovog premeštanja tražiti dozvolu od Glavnog državnog arhiva ili od arhiva pokrajine, za svaki pojedinačni slučaj. Pri tom moraju navesti ime i adresu budućeg vlasnika ili osobe kod koje će biti dokument. O predaji mora se obavestiti u roku od 30 dana od prenosa. Takođe se mora dobiti dozvola od Glavnog državnog arhiva ili od arhiva pokrajine u slučaju trgovine ili posredovanja u transakcijama dokumenata istorijskog značaja. Nepoštovanje neuzimanje u obzir navedenog postupka kod prenosa ili posredovanje u raznim transakcijama s dokumentima od istorijskog značaja tretira se kao prikrivanje, što je istovremeno takođe kažnjiva delatnost. Pravni postupak koji se odnosi na prenos istorijskih dokumenata u državno vlasništvo biće oslobođen od poreza. Istorijski dokumenti poklonjeni državi ili pokrajini biće čuvani pod imenom predavaoca ili osobe koju navede, osim ako to ne želi. U zakonu obratio sam pažnju na član koji glasi: »Ako se neko želi zaposliti kao službenik ili tehničar u Glavnom arhivu potrebna mu je potvrda o posebnoj sposobnosti koju stiče na proveri i konkursu«, i odmah se setio odredbe jednog člana Zakona o arhivskoj delatnosti SR Makedonije koji glasi: »Arhiv se osniva ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- ako su obezbeđena osnovna sredstva za rad,
- ako su obezbeđena finansijska sredstva za vršenje delatnosti i arhiva i
- ukoliko ima najmanje dva arhivista.

Odluku o ispunjenju uslova daje Arhiv Makedonije.«

Zaista sam prijatno bio zinenaden kada sam primetio da se i kod arhivske službe u Argentini pridaje ogromna važnost osposobljavanju kadrova koji rade u arhivistici.

Što se tiče kaznenih odredbi Zakon predviđa da lica koja povrede njegove odredbe zataškavanjem, uništavanjem ili ilegalnim iznošenjem istorijskih dokumenata budu kažnjena novčanom kaznom (dosta visokom globom 10.000—100.000 pezosa), ukoliko ta povreda ne spada u krivična dela za koja se izriču daleko veće kazne i kazna zatvora.

Ukoliko je već stupio na snagu novi Zakon, utoliko će prikaz ovog Zakona biti upoznavanje s nedavnom prošlošću — jednim periodom arhivskog zakonodavstva u Republici Argentini koji se primenjivao preko 20 godina. (Zakon o Glavnom nacionalnom arhivu Argentine pokušao sam da, uglavnom, prikažem »onako kako je to u prevodu urađeno«, ne držeći se strogo naše arhivske terminologije. Na taj sam način postupio zbog toga da bi se sačuvala izvorna terminologija koja se koristi u arhivističkoj struci u Argentini).

J. Popović

ARHIVSKO I PRAVNOPOVIJESNO DJELO DR. IVANA BEUCA

Uz 70. godišnjicu života

U red naših zaslužnih arhivista te poznatih pravnih historičara ulazi i dr. Ivan Beuc. Rođen je pred sedam desetljeća, tako da ove, 1988. godine slavi sedamdesetogodišnjicu života.